

פתרון הבחינה בהיסטוריה א', 1 יח"ל, מועד חורף 2011

שאלון: 220, 22115

מוגש על-ידי: נעמי בלנק, רענן נוימרק, שמעון ביטון,

דורון קורקוס ודוד פייער

מורים להיסטוריה ברשת בתי הספר של יואל גבע

התשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים

פרק ראשון – קטעי מקור

על הנבחן היה לענות על אחת מהשאלות 1-2

שאלה מספר 1- צמיחת התנועות הלאומיות, התנועה הציונית

סעיף א'

הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19, על פי הקטע:

1. **רעיונות ההשכלה שהתפתחו באירופה במאות ה-17 וה-18 עוררו תסיסה:** הוגי דעות שפעלו בתקופה זו הציבו את האדם [ולא את הדת] במרכז. רעיונות החרות ערערו על סמכות המלך והכנסייה וקראו להעביר את הריבונות לעם. רעיונות אלו שימשו בסיס למהפכה הצרפתית והאמריקנית. בהשפעת תנועת ההשכלה ניהלו תנועות לאומיות מאבק לשחרור מעול של שלטון יחיד או שחרור משלטון זר. בקטע מוזכרת התסיסה שעוררו רעיונות חדשים שנולדו באירופה בשנים שקרמו למאה ה-19 והכוונה היא לרעיונות החרות וההומניזם שלהם הטיפו הוגים באירופה.
 2. **הגידול החד באוכלוסיית אירופה:** השיפור בתברואה וברמת הרפואה הוביל לזינוק חד באוכלוסיית אירופה במאה ה-19. עד לאותה העת הייתה אירופה מפוצלת לנסיכויות קטנות שאוכלוסייתן קטנה. התרחבות האוכלוסייה יצרה לחץ על מבנה השלטון המלוכני שהתקיים עד לאותה העת, התקשה לבלום דרישות לרפורמה. אחת הדרישות הייתה לאיחוד לאומי של העמים באירופה. בקטע מוזכר הלחץ שנוצר בגלל הגידול חסר התקדים של האוכלוסייה.
 3. **המהפכה התעשייתית ותהליך העיור:** במהלך המאה ה-19 עוברת אירופה תהליך תיעוש שגרר מעבר מהכפר לעיר- עיור. בעיר מתקבצים עמים שונים וכתוצאה מכך מתגברות התחושות הלאומיות, שכן ההמונים עוברים משבר זהות כתוצאה מהניתוק מהסביבה הכפרית ומחפשים מוקד הזדהות חליפי בדמות השייכות הלאומית. בקטע מוזכרים התפתחות התחבורה והתעשייה כגורמים למודרניזציה שהשפיעה על תהליכי התיעוש והעיור, כמו גם להפצת רעיונות אלו.
- התרומה של רעיונות ההשכלה לצמיחת התנועות הלאומיות:** רעיונות ההשכלה ערערו על ההגמוניה הדתית של הכנסייה באירופה ועל סמכות השליטים האבסולוטיים. כך נפתחה הדרך לקליטת רעיונות חלופיים ובהם רעיון האיחוד הלאומי.

סעיף ב'

שתי השפעות של תנועות לאומיות באירופה במאה ה-19 על הצמיחה ו/ או על דרכי הפעילות של התנועה הציונית :

1. **יצירת תודעה לאומית:** כל התנועות הלאומיות באירופה ובהן גם התנועה הציונית פעלו לחזק את התודעה הלאומית בקרב עמיהן. במילים אחרות, מנהיגי התנועות הלאומיות ייחסו חשיבות ליצירה, טיפוח וחיזוק ההכרה בעמיהן שיש לפעול להשגת עצמאות. בנוסף יש להדגיש את ייחודו של העם ודבר זה נעשה בדרך כלל תוך הדגשת ההיסטוריה הייחודית של העם המבחינה בינו ובין עמים אחרים. התנועה הציונית הושפעה מהפעילות לחיזוק התודעה הלאומית שהובילו תנועות לאומיות באירופה במאה ה-19.
2. **פעילות דיפלומטית:** התנועות הלאומיות באירופה נעזרו בבריתות ובבעלות ברית מקרב מעצמות אירופה להגשמת תהליך האיחוד הלאומי. האיטלקים לדוגמה שיתפו פעולה עם צרפת בסילוק האוסטרים מצפונה של איטליה. גם התנועה הציונית פעלה בזירה הדיפלומטית-הבינלאומית להשגת אישור להתיישבות יהודית בארץ-ישראל- צ'ארטר.

שאלה מספר 2- פעילות ציונית הארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה

סעיף א'

בקטע מופיעים ארבעה גורמים להקמת דגניה:

1. הרצון של הד"ר ארתור רופין, מנהל המשרד הארצישראלי, להעניק יותר עצמאות לפועלים שעבדו בחוות ההכשרה בכינרת.
2. הרצון של הפועלים לעבוד עצמאית ולא תחת מפקח או משגיח מטעם החוות הלאומיות.
3. הרצון של הפועלים להגיע לעצמאות ולא להמשיך להיות תחת החסות של החוות הלאומיות.
4. שאיפתם של הפועלים להקים צורת התיישבות שיתופית על בסיס הרעיונות הסוציאליסטיים בהם דגלו הפועלים.

מאפייני הקבוצה: התיישבות שיתופית, ללא בעלות על הקרקע, כל חברי הקבוצה מתחלקים באופן שוויוני בפרות העבודה, מבוססת על תפיסת העולם הסוציאליסטית לפיה "מכל אחד לפי יכולתו לכל אחד על-פי צרכיו".

סעיף ב'

הפעילות של הציונים בארץ-ישראל בתחום הביטחון:

המושבות שקמו בא"י בתקופת העלייה הראשונה והשנייה סבלו מהתנכלויות של שודדים וגנבים. אנשי המושבות, שהיו ברובם חסרי ידע בהגנה ובשמירה שכרו ערבים שיגנו על המושבות. בתוך זמן קצר התברר לאנשי המושבות שפעמים רבות משתפים השומרים הערבים פעולה עם הגנבים וחלק מהגניבות מתבצעות בחסות השומרים הערבים ובסיועם. חלק מעולי העלייה השנייה לא השלימו עם תלותן של המושבות בשמירה הערבית והחליטו על הקמת ארגון חשאי בשם "בר-גיורא" שינסה לכבוש את השמירה במושבות היהודיות מידי הערבים. ארגון

"בר-גיורא" הצליח לקבל את תפקיד השמירה בחוות סג'רה שבגליל (חוה חקלאית שהקים המשרד הארצישראלי להכשרת עולים בעבודה חקלאית) ובכפר תבור. הצלחת חברי "בר-גיורא" בשמירה על סג'רה וכפר תבור הביאה לכך שמושבות נוספות בגליל ביקשו את שירותי השמירה של הארגון. חברי "בר-גיורא" החליטו להרחיב את שורות הארגון וכך קם ב-1909 ארגון "השומר" ששם לו למטרה לקחת על עצמו את תפקיד השמירה בכל המושבות היהודיות בא"י. השומר התפתח במהירות. היו חברים בו כ-90 שומרים, שפעילותם הייתה בעלת אופי צבאי וסודי. הארגון חתם חוזים עם המושבות ותמורת תשלום הוטל עליו להבטיח את חיי המתישבים היהודים ורכושם. חברי השומר התקבלו לתפקידם לאחר תהליך ברירה קפדני ומבחני כוח וגבורה שנועדו להבטיח את איכות השומרים. שיטת השמירה הייתה מבוססת על שומרים בודדים הנעים ברגל או רכובים על סוס ומצוידים בנשק אישי. בסופו של דבר העסיקו רוב המושבות היהודיות בא"י את אנשי השומר באבטחת הישובים.

התרומה של הפעילות הציונית בתחום הביטחון לחיזוק התנועה הציונית בארץ-ישראל:

עד להקמת "בר-גיורא" ו"השומר", הופקדה השמירה במושבות בידי הערבים. הקמת ארגונים ביטחוניים בידי המתישבים קידמה את השאיפות להשיג ריבונות בארץ, שכן לא תיתכן דרישה לעצמאות יהודית בארץ-ישראל כאשר הביטחון מופקד בידי זרים. "השומר" ו"בר-גיורא" שימשו תשתית להקמת ההגנה שהיוותה את כוח המגן המרכזי ביישוב ובהמשך בסיס להקמת צה"ל.

פרק שני

על הנבחן היה לענות על אחת מהשאלות 3-4

שאלה מספר 3- התנועה הציונית בימי הרצל

סעיף א'

מטרת התנועה הציונית ע"פ תכנית באזל (1897) "הציונות שואפת להקים בית מולדת לעם היהודי בארץ ישראל המובטח ע"פ משפט הכללי".

האמצעים למימוש מטרה זו הם:

1. פיתוחה של ארץ ישראל על ידי ישובה ביהודים בעלי מקצועות מגוונים-עובדי אדמה ובעלי מלאכה.
2. ארגון היהדות בעולם ע"י יסוד מפעלים וארגונים מקומיים וכלליים בהתאם לחוקי ארץ וארץ.
3. ביצוע פעולות למען הגברת הרגש הלאומי-יהודי וההכרה הלאומית היהודית.
4. ביצוע פעולות הכנה במישור המדיני כדי להשיג את הסכמת המעצמות לקבלת הצ'ארטר (משא ומתן דיפלומטי שיעניק זכיון חוקי להתיישבות יהודית בארץ ישראל תחת השלטון העותמאני).

סעיף ב'

שני נימוקים של התומכים בהצעת אוגנדה:

- א. אוגנדה תשמש מקום ריכוז של היהודים עד שיקבלו צ'ארטר לארץ ישראל, מקום ריכוז שיקל על עלייתם עם קבלת הצ'ארטר.
- ב. אוגנדה תשמש "מקלט לילה" ליהודי רוסיה שתונים בסכנה מיידית.

הצעת אוגנדה מנוגדת לתכנית באזל מכיוון שהיא מהווה סטייה מהרעיון ומהדרך הראשונית שדגלה בעיקרון ש"אין ציונות ללא ציון". בנוסף, התעורר החשש שמקלט לילה זמני יהפוך למשכן קבע ואז הרעיון לשוב לציון עשוי להתרחק.

שאלה מספר 4- דפוסי הגשמה של תנועות לאומיות באירופה

סעיף א'

מטרת מאבקן של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19 הייתה להשיג עצמאות- ריבונות, להביא לסילוקן של השלטון הזר ולאחד את אותם אזורים שהיו נתונים תחת שליטת שושלות זרות. קשיים שהתעוררו במהלך המאבק הלאומי באיטליה:

1. **פיצולה של איטליה והיעדר תודעה לאומית:** איטליה הייתה מפוצלת לשבע נסיכויות ומדינות שבחלקן שלטו מעצמות זרות כמו אוסטריה וצרפת. בחלק מהנסיכויות כלל לא דיברו איטלקית ולא חשו קשר לתושבי הנסיכויות האחרות.
2. **התנגדות המעצמות:** אוסטריה שאפה לשמור על השטחים הנרחבים שהיו תחת שליטתה באזור צפון איטליה, ופעלה כדי להכשיל את ניסיונות האיחוד של איטליה בשנות ה-30 של המאה ה-19 ובימי "אביב העמים". גם צרפת הייתה בעלת אינטרס להכשיל את האיחוד, גם בשל שאיפותיה הטריטוריאליות- דרום איטליה, וגם בשל האינטרסים שלה במדינת האפיפיור.
3. **מדינת האפיפיור:** ראש הכנסייה הקתולית שלט על רומא והוותיקן בכללו, בחסות של בית המלוכה הצרפתי. הוא ראה את איחודה של איטליה כמהלך שעלול לחזק מגמות ליברליות דמוקרטיות שנחשבו כאנטי-דתיות. כמו כן חשש האפיפיור כי האיחוד יגרום לתהליך של חילון ולירידת כוחה של הדת באיטליה.

קשיים שהתעוררו במהלך המאבק הלאומי בגרמניה:

1. **מעצמות אירופה- בריטניה, צרפת ורוסיה חששו מפני גרמניה מאוחדת וחזקה שתפר את מאזן הכוחות באירופה, צרפת על רקע שכנותה עם גרמניה אף ניסתה למנוע איחוד זה במלחמה.**
2. **אוסטריה, שהייתה עד לאיחוד גרמניה הכוח הגרמני החזק במרכז אירופה, התחרתה עם רוסיה על השפעה במדינות הגרמניות, ולכן התנגדה נחרצות לאיחוד גרמניה.**

3. במהלך מאות שנים גרמניה הייתה מפוצלת ל-300 נסיכויות. בתקופת נפוליאון צומצם

הפיצול

ל-30 נסיכויות, אך עדיין הוא הקשה מאוד ביצירת כוח מוביל שיוביל לאיחוד מול מעצמות אירופה באותה עת.

סעיף ב'

הכוחות שהנהיגו את המאבק באיטליה:

- ג'וזפה מאציני אשר ייסד בשנות ה-30 את אגודת "איטליה הצעירה".
- מלך פיימונטה-ויקטור עמנואל.
- ראש ממשלת פיימונטה קאבור.
- גדוד של מתנדבים ובראשו גריבלדי.

כוחות אלה סייעו לקידום המאבק באופן הבא:

1. מאציני היה מנהיג רעיוני שקרא לאיחוד איטליה, להקמת משטר דמוקרטי רפובליקני ובעיקר לשחרור איטליה מהכיבוש הזר. הוא האיש אשר ייסד את אגודת "איטליה הצעירה". מאציני לא פעל להקמת כוח שיהיה מסוגל להתמודד עם המעצמות ובסופו של דבר נכשלה תנועתו והוא עצמו הוגלה, עם זאת מאציני זרע את זרעי הלאומיות שהובילו בהמשך לאיחוד איטליה.
2. מלך פיימונטה-ויקטור עמנואל, האמין שמאבק עממי לא יצליח אם לא תוביל אותו אחת מהמדינות המרכזיות באיטליה (כמו פיימונטה למשל), שתעמיד את אמצעי הכוח שלה ותנסה ליצור ברית עם מדינה חזקה.
3. ראש ממשלת פיימונטה-קאבור, כישוריו הדיפלומטיים של קאבור הובילו בסופו של דבר לאיחוד איטליה. קאבור הצליח במקום שבו נכשלו מנהיגים איטלקיים לפניו, הוא הבין שללא תמיכת מעצמה חזקה-לא יצליח להוביל לאיחוד איטליה. הוא ניצל את כישוריו הדיפלומטיים כדי לשכנע את הצרפתים לסייע במלחמה נגד אוסטריה וכת עמה ברית. גם כאשר נטשה צרפת את הברית הצליח קאבור להפעיל לחץ על מדינות מרכז איטליה למרוד בשלטון הזר למען איחודה של איטליה, למרות שהלך לעולמו לפני השלמת האיחוד, התהליך שהוא התניע הביא לבסוף לאיחודה של איטליה.
4. גריבלדי- בעזרת גדוד של מתנדבים הוביל גריבלדי, שחזר מן הגלות, מסע ניצחון מפואר שגירש את הצרפתים מסיציליה ומשאר דרום איטליה.

פרק שלישי - ממדינת מקדש לעם הספר

על הנבחן היה לענות על שתיים מהשאלות 5-7

שאלה מספר 5 - עזרא ונחמיה

סעיף א'

שתיים מן הפעולות שביצע עזרא להפצת התורה:

1. **איחוד גרסאות התורה:** בזמן גלות בבל נוצרו שתי גרסאות לתורה, עזרא הבין שחוסר אחידות יוצר קושי לעם בקיום המצוות ולכן הוא יצר איחוד של גרסת יהודה עם הגרסה הבבלית ובכך קרב את הפיכת התורה לחוקת היישוב.
2. **קריאת התורה בציבור:** עד לתקופת עזרא הייתה התורה נחלת הכוהנים בלבד. הנחלת התורה לעם כולו יצרה מחויבות של כל יחיד לקיים את המצוות. עזרא כנס את העם והקריא בפניו את התורה. לצדו לוויים וסופרים מתרגמים את התורה לארמית שהייתה שפת היום יום ומסבירים ומפרשים את הכתוב. לטענת עזרא עבודת האל לא מתקיימת רק בהקרבת קורבנות על ידי הכוהנים במקדש, אלא גם על ידי לימוד תורה. באמצעות פעולה זו בטל עזרא את המונופול של הכוהנים על התורה ואפשר לעם לקיים את המצוות.

עזרא ייחס חשיבות רבה להפצת התורה:

עזרא ביקש להפיץ את תורת ה' ביישוב. הקריאה בתורה הייתה בעיניו חלק מקיום הפולחן הדתי. הידע של התורה היה עתה בידי כולם ולא בידי הכוהנים בלבד. תורת ה' הפכה לחוקת היישוב. איחוד שתי גרסאות התורה גרם לכך שהעם הבין את המצוות והקפיד על קיומן.

סעיף ב'

ההתחייבויות שיזם נחמיה והסיבות לכך שיש לחייב את העם בכל אחת מהן:

1. **לא להתחתן עם הנשים הנוכריות:** בפעולה זו ביקש נחמיה לחזק את זרע הקודש ובכך את הגישה הסובלנית שהוא הוביל עם עזרא.
2. **לא לעסוק במסחר בשבת:** חלק מנישואי התערובת היו עם ראשי עמים באזור כמו למשל גשם הערבי. הנוכרים ניצלו זאת כדי לסחור בירושלים, אי קיום מסחר בשבת יפגע בראש ובראשונה בנוכרים.
3. **לקיים מצוות שמיטה:** כדי לצמצם פערים בין עשירים לעניים. נחמיה נהג כך מסיבות מוסריות ומתוך דאגה אמיתית לעניים, אולם, הוא הפיק גם רווח פוליטי מהעניין משום שמעתה הוא זכה לתמיכת העם.
4. **להביא לכוהנים ביכורים ותרומות:** לחזק את מעמדו המרכזי של המקדש ומעמדם של המשרתים בו.

שאלה מספר 6- המתיוונים ומתנגדיהם ביהודה

סעיף א'

מינוי יאסון פגע במעמדו של הכהן הגדול כך:

1. לראשונה נקנתה משרת הכהן הגדול בכסף, מעתה היא תהפוך ל"מטבע עובר לסוחר", ובמקום השתייכות משפחתית או בקיאות בתורה, אדם יתמנה בשל כספו.
2. אמנם יאסון היה בן למשפחת צדוק ואחיו של הכהן הגדול, אך לראשונה מונה כהן גדול בעוד קודמו בחיים. מעשה זה מבטא את תופעת ההתייונות, תופעה המאופיינת בהעדפת אינטרסים ושאיפות אישיות על האינטרס הלאומי.
3. לראשונה נקרא מלך זר להתערב בענייני המקדש והדת היהודית, הכהן הגדול הפך מהתפקיד ההלכתי הבכיר בדת היהודית למשרת פקידות יוונית.
4. מעשה יאסון הביא להקמת פוליס הלניסטית בירושלים ולפגיעה במסורת האבות.

הפעולות של יאסון שגרמו להעמקת ההתייונות ביהודה:

1. יאסון היה הכהן הגדול במשך 3 שנים במהלכן הפך את ירושלים לפוליס הלניסטית הנושאת את השם אנטיוכיה.
2. יאסון קבע מי מבין התושבים יהיה אזרח הפוליס. את תושבי הפוליס העשירים והמתיוונים רשם כאזרחי העיר וחיזק את מעמדם, ואילו שאר העם (שהיה הרוב) איבד את מעמדו ואת קרקעותיו. מעשה זה יצר הפרדה מעמדית ברורה בעם היהודי כיוון שלאזרחים שלא קיבלו אזרחות יוונית לא הייתה זכות בחירה, זכות לחינוך וזכויות נוספות ואילו לתושבים שכן קיבלו אזרחות, נשמרו כל הזכויות הללו.

סעיף ב'

החסידיים:

בני השכבות העממיות בירושלים, ובהם סוחרים זעירים ובעלי מלאכה. החסידיים ביקשו להחזיר את שלטון חוקי התורה. החסידיים מרדו ביאסון שהקים בירושלים את הפוליס אנטיוכיה.

החסידיים התנגדו לתהליך ההתייונות:

השפעתה העיקרית של ההתייונות הייתה בחלוקת החברה היהודית לשתי קבוצות- המתנגדים והמתיוונים.

המתנגדים כללו את ההנהגה הרוחנית-דתית של היהודים-אלו הם הסופרים שפירשו את התורה, החסידיים שהקפידו על מילוי מצוותיה וכן פשוטי העם העניים שלא היה להם קשר עם היוונים. כל אלה התנגדו לחדירתה של התרבות היוונית לחברה היהודית. רובם של החסידיים עזבו את ירושלים מרגע הפיכתה של ירושלים לפוליס הלניסטית.

המתיוונים היו שייכים בדרך כלל למעמד הגבוה, עשירים, ומקרב האצולה הדתית-הכוהנים, כולל הכוהנים הגדולים להם הייתה נטייה להתייונות, בעיקר בשל קשרים עם השלטונות היווניים, הרצון לצבור כוח פוליטי וכלכלי.

במהלך הפגיעה במעמד הכהן הגדול, השתלטו יאסון ומנלאוס על משרת הכהן הגדול. **יאסון ומנלאוס** נתפסו שניהם, על ידי רוב העם היהודי, כמתיוונים המאיימים על קיום חוקי האבות. מעשיהם חיזקו את המתנגדים להתיוונות- **החסידיים**. החסידיים אם כן ניסו למנוע את התחזקות המתיוונים כדי לשמור על מעמד המקדש.

שאלה מספר 7- מרד החשמונאים

סעיף א'

הסיבות למרד החשמונאים:

1. **גזרות הדת של אנטיוכוס וכפיית ההתייוונות שמטרתן להביא לחיסול הדת היהודית.** הרצון להילחם בהן ולבטלן. איסור על קיום מצוות המילה ועל שמירת השבת והחגים, איסור על קיום הפולחן הדתי, כפיית עבודה זרה, איסור לימוד תורה והשמדת ספרי תורה. היהודים אולצו לאכול מאכלים אסורים-טמאים כמו חזיר. הוטל עונש מוות על מי שלא יקיים את גזרות המלך.
2. **חילול קדושת בית המקדש:** הצבת פסל זאוס ושינוי שמו של המקדש למקדש זאוס.
3. **מגמת ההתייוונות בירושלים:** הרצון להפסיקה ולשמור על צביון יהודי בירושלים ברוח "חוקי האבות". המחדלים בכהונה-החזרת היהדות לכהונה והפיכתה מחדש למשרה יהודית לאחר שהפכה ל"עוד משרה בשלטון היווני".

הגורמים שסייעו להצלחת המורדים:

1. **אהדת רוב העם שישב ביהודה,** באזורים הכפריים. העם התגייס לצבא ואף שיתף פעולה בכל דרך אפשרית. **העם יצר התנגדות עממית,** הצבא העממי היה חדור אמונה. צבא זה כלל בעיקר איכרים, מתנדבים שהתגייסו על פי צרכי הלחימה וכאשר הסתיימו הקרבות חזרו לבתיהם.
2. **גיבוש הלוחמים שהתנדבו לצבא.** לחיילי יהודה המכבי הייתה מוטיבציה גבוהה ואמונה עזה בצדקת הדרך. עובדה שמגבירה את המשמעת, את המורל ומקנה לצבא יתרון איכותי.
3. **מלחמת גרילה.** נטילת יוזמה והפתעה עם כוחות קטנים על מנת להתיש את האויב(מארבים, התקפות פתע, מלחמה לילית, חבלה באספקה ובנתיבי אספקה, השמדת ציוד צבאי) בשל חוסר היכולת לצאת למלחמה גלויה בעקבות פערי הכוחות.

סעיף ב'

מרד החשמונאים פרץ על רקע דתי ומטרוטיו היו דתיות: ביטול גזרות אנטיוכוס וטיהור בית המקדש. גזרות הדת בוטלו, בית המקדש טוהר ועבודת הפולחן בבית המקדש חודשה. נשאלת השאלה מדוע היה צריך יהודה להמשיך להילחם מול המעצמה האזורית כאשר המטרות הדתיות של המרד כבר הושגו?

הסיבות להמשך הלחימה היו:

- א. יהודה המכבי קיבל עידוד מהניצחונות בשלב הראשון ורצה לנצל את ההתלהבות שעורר שחרור המקדש כדי לנסות להשיג גם עצמאות מדינית ושחרור מוחלט מהיוונים.
- ב. ישנם מספר מקורות אשר מציינים שיהודים מקהילות שונות מרוחקות מיהודה פנו ליהודה המכבי וביקשו ממנו שיסייע להם. במיוחד על רקע העובדה שהאוכלוסייה ההלניסטית ניצלה את המרד כדי לפגוע באוכלוסייה היהודית, למרות ביטול גזרות הדת.
- ג. לאור העובדה שהכהן הגדול בירושלים מנלאוס השתייך למתייוונים הניצחון שהושג עדיין לא היה שלם ונוצר חשש שלאחר ירידת ההתלהבות הכהן הגדול ינצל את מעמדו כדי להחזיר את אורח החיים היווני לירושלים.

הסיבות נגד המשך הלחימה:

1. התנגדותם למרד נבעה משום שמבחינתם מטרות המרד הושגו. חלק גדול מהמצטרפים למרד, בעיקר האיכרים הצטרפו בשל המאבק הדתי. ביטול הגזרות, החזרה לחוקי האבות, שחרור בית המקדש-חידוש הפולחן ועבודת הקודש השלימה מבחינתם את שאיפותיהם.
2. חלק מהמצטרפים למרד היו עייפים מהמאבק הרוחני וחלק גדול מהם חזר לביתם.

שאלות 14-18 מיועד רק לתלמידים שאושר להם מבחן מותאם

על הנבחן היה לענות על שלוש מהשאלות 14-18

שאלה מספר 14

שני מאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית:

1. **מטרת על- עצמאות מדינית:** התנועות הלאומיות שואפות למדינה עצמאית בטריטוריה מוגדרת.
2. **עמדת הבורגנות:** המעמד הבורגני תומך במאבק הלאומי כדי לנסות ולתרגם את העלייה בכוח הכלכלי לכוח פוליטי.

שאלה מספר 15

הרצל ניסה לשכנע את הקייזר הגרמני לפעול למען התיישבות יהודית בא"י. לדעת הרצל לגרמניה ולקייזר היה אינטרס בהתיישבות יהודית בא"י מהסיבות הבאות:

1. במידה והיהודים יעזבו את גרמניה לא תהיה אנטישמיות בחברה הגרמנית.
2. העזרה של גרמניה ליהודים תביא לכך שהיהודים ישמרו על האינטרסים של גרמניה במזרח"ת, וכך תתחזק השפעה של גרמניה במזרח"ת.

3. היהודים בגרמניה תמכו במפלגות אופוזיציה שנחשבו כמתנגדות למפלגת השלטון. ובמידה והיהודים יעזבו את גרמניה האופוזיציה לשלטון תיחלש.

שאלה מספר 16

הסיבות לעלייה לא"י עד למלחמת העולם הראשונה:

1. **האנטישמיות באירופה:** הפוגרומים והמדיניות האנטישמית נגד היהודים הבהירו ליהודים כי הם אינם יכולים להמשיך ולחיות באירופה.
2. **האכזבה מהאמנציפציה:** למרות שהיהודים קיבלו אמנציפציה והשתלבו בחברה, החברה באירופה המשיכה לראות בהם כלא שייכים, והאנטישמיות נגד היהודים התגברה.
3. **קונגרס אוגנדה:** לאור ההתנגדות העזה שעוררה ההצעה להתיישבות יהודית באוגנדה, היו מבני העלייה השנייה שעלו לא"י על מנת להראות כי המקום היחיד שבו צריכה לקום מדינה יהודית הוא רק בא"י.

שאלה מספר 17

מלחמת השפות- בשנת 1913 פרץ עימות בין חברת "עזרה" שביקשה לקבוע שפת ההוראה בטכניון ובבית ספר התיכון שלצידו, תהיה גרמנית, (לטענתם לא היו מספיק ספרים מקצועיים להוראה בעברית) ובין ארגוני הפועלים והסתדרות המורים שדרשו ששפת ההוראה תהיה עברית. המורים ב"עזרה" התפטרו ממוסדות החינוך של החברה בארץ. בעקבות זאת מוסדות החינוך של "עזרה" שותקו ובמקומם קמו בתי ספר וגני ילדים חדשים שבהם לימדו בעברית. בהדרגה עברו רוב התלמידים למוסדות חינוך שבהם למדו בעברית, ולאחר מלחמת העולם הראשונה הפסיקה חברת "עזרה" את פעילותה בא"י. השפה העברית הפכה לשפת ההוראה העיקרית בא"י.

שאלה מספר 18

הקשיים של התנועה הציונית בראשית דרכה:

1. בניגוד לתנועות לאומיות אירופיות, התנועה הציונית הייתה צריכה להתמודד עם השבת המוני יהודים שהיו מפוזרים ברחבי העולם לארץ ישראל, שהייתה נתונה תחת שלטון זר.
2. לעם היהודי לא הייתה שפה משותפת אחת, והתנועה הציונית הייתה צריכה להחיות מחדש את השפה העברית כשפתו של העם היהודי.